

ПЕРШИЙ ЗАСТУПНИК ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

11/10-154

21.02.2020

Прем'єр-міністру України

ГОНЧАРУКУ О.В.

Шановний Олексію Валерійовичу!

Надсилаємо адресований Вам депутатський запит народного депутата України Колюха В. В., оголошений на засіданні Верховної Ради України 21 лютого 2020 року, для розгляду і надання відповіді автору запиту і Голові Верховної Ради України у встановлений чинним законодавством 15-денний термін.

Додаток: депутатський запит на 3 арк. у 1 прим.

З повагою

Руслан СТЕФАНЧУК

НАРОДНИЙ ДЕПУТАТ УКРАЇНИ
КОЛЮХ ВАЛЕРІЙ ВІКТОРОВИЧ

Комітет з питань освіти, науки та інновацій

01008, м. Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел.: (044) 255-23-38

№ 2020/92-1

„ 05 ” 02 ” 2020 р.

Прем'єр-міністру України
Гончаруку О.В.

ДЕПУТАТСЬКИЙ ЗАПИТ

щодо монопольного становища англомовних наукометричних баз Scopus та Web of Science, як критерію при присудженні вчених звань та необхідності внесення змін до Порядку присудження наукових ступенів шляхом розширення переліку наукометричних баз

У 2016 році в Україні затверджено новий Порядок присвоєння вчених звань, який визначив жорсткі критерії оцінки науково-педагогічної або наукової діяльності здобувачів вчених звань, пов'язані з наявністю міжнародних публікацій, сертифіката з англійської мови, проходженням закордонного стажування. Звернення науковців до судових інстанцій, гострі дискусії в засобах масової інформації з цього приводу, листи на адресу Комітету з питань освіти, науки та інновацій і народних депутатів України свідчать про необхідність реформування системи вчених звань, яке має бути спрямоване на зменшення державного регулювання у цій сфері і поступового наближення до кращого світового досвіду.

Головними проблемами нових вимог до здобувачів вчених звань є:

- недосконала нормативно-правова база з цього питання;
- суттєві грошові витрати, пов'язані з виконанням зазначених вимог,
- невідповідність сучасному міжнародному досвіду;
- однакові вимоги до представників різних наук.

Серед основних критеріїв оцінки науково-педагогічної або наукової діяльності здобувачів вчених звань найбільше нарікань викликають вимоги щодо публікації наукових праць у виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз, рекомендованих МОН, обов'язковості стажування за кордоном та наявності сертифіката відповідно до Загальноєвропейської рекомендації з мовної освіти (на рівні не нижче B2) або кваліфікаційних документів, пов'язаних з використанням іноземної мови.

Варто зазначити, що після прийняття нового Порядку присвоєння вчених звань кількість професорів та доцентів суттєво зменшилась. Якщо у 2015 році звання професора присвоєно 1119 особам, а звання доцента - 4589 особам, то у 2018 році звання професора отримали лише 440 осіб, а звання доцента присвоєно 1220 особам.

На сьогодні в Україні склалася ситуація, за якої присудження наукового ступеня та присвоєння вченого звання, залежить від публікації у закордонних виданнях, проіндексованих у базах даних Scopus та/або Web of Science Core Collection. У науковій спільноті переважає думка щодо нерівності галузевого представлення у цих виданнях, оскільки наукометричні бази даних Scopus та/або Web of Science Core Collection орієнтовані головним чином на природничі та технічні науки, що пов'язано з міжнародним характером знань у цих сферах. У той же час можна стверджувати про недостатню представленість публікацій соціогуманітарного напрямку у виданнях, що індексуються в Scopus та WoS. Наприклад, специфіка правової науки, на думку вчених-правознавців, полягає в її локалізованості, і публікація наукових здобутків у зарубіжному виданні не робить знання, здобуте в результаті дослідження, інтернаціональним. У той же час виключення вимог до такого роду публікацій для будь-якої окремої галузі чи групи галузей є ознакою повернення до політики самоізоляції української науки і вищої освіти. Молоді вчені стверджують, що подібну систему оцінювання наукової діяльності за імпакт-фактором ставлять під сумнів у Європейському Союзі, адже наукова цінність статті визначається її змістом, а не місцем публікації.

Окрім того, наукометричні бази *Scopus* та *Web of Science* – це комерційні проекти. Питання введення до них авторитетних, зокрема й у міжнародному науковому співтоваристві, українських видань, публікованих в Інститутах Відділення літератури, мови та мистецтвознавства, досі не розв'язане через брак у НАН України коштів, необхідних для процедури реєстрування їх у таких базах і підтримання в них відповідних профілів.

Водночас варто зазначити, що за даними Міністерства освіти і науки України, у 2019 році понад 400-та українських закладів вищої освіти та наукових установ отримали доступ до міжнародних наукових баз даних Scopus та Web of Science за кошти державного бюджету, з якого майже 1,5 млн доларів США щороку спрямовується на рахунки приватних іноземних компаній.

Неоднозначно сприймається науковою спільнотою також вимога щодо обов'язкового стажування в країнах ОЕСР або ЄС, оскільки її надто легко обійти за рахунок фірм, які пропонують так званий «науковий туризм». Тому Науковий комітет Національної ради України з питань розвитку науки і технологій вважає, що таке стажування може бути бонусом, а не обов'язковою вимогою.

Одним із критеріїв оцінювання науково-педагогічної або наукової діяльності здобувачів вчених звань є наявність сертифіката «відповідно до Загальноєвропейської рекомендації з мовної освіти (на рівні не нижче B2) з мов країн Європейського Союзу або кваліфікаційні документи (диплом про вищу освіту, науковий ступінь), пов'язані з використанням цих мов, або не менш як 10 праць, які опубліковані англійською мовою у періодичних виданнях, включених

до наукометричних баз Scopus або Web of Science, та не є перекладами з інших мов». Однак, цей критерій знецінює попередньо здобуті знання з іноземних мов, зокрема, під час навчання в аспірантурі.

Окрім того, виглядає дискримінаційною вимога щодо зарахування замість кваліфікаційного документа про знання іноземної мови 10 праць у періодичних виданнях, включених до наукометричних баз Scopus або Web of Science і написаних лише *англійською мовою*. Цю вимогу доречно скоригувати, дозволивши публікацію таких статей будь-якою мовою країн Європейського Союзу.

Виходячи з викладеного, прошу доручити Міністерству освіти і науки України та Науковому комітету Національної ради України з питань розвитку науки і технологій внести зміни до Порядку присвоєння вчених звань науковим і науково-педагогічним працівникам, шляхом розширення переліку наукометричних баз, як критерію при присвоєнні вчених звань та усунення дискримінаційних вимог щодо публікацій виключно англійською мовою.

З повагою

народний депутат України

Голова підкомітету з питань науки та інновацій

Комітету з питань освіти, науки та інновацій

Верховної Ради України

В.В. Колюх
(посв. № 298)